

WANDEL

ROUTE

Informatie

Martenastate in Koarnjum vlak boven Leeuwarden nodigt uit voor een heerlijke wandeling. Alle jaargetijden maken deze plek bekoorlijk: in het voorjaar vanwege de uitbundig bloeiende stinzenflora, zomer en herfst hebben hun eigen bekooring en in de winter is tussen de mozaïeken van oude boomtakken door het uitgestrekte vlakke landschap zichtbaar.

Naast de toegangspoort staat de Túnmanswente, een theeschenkerij met een theetuin om even neer te strijken na een wandeling en een B&B waar je even helemaal tot rust kunt komen. Liever wakker worden midden in het vogelrijk? Neem de tent of caravan mee en breng de nacht door op het natuurkampeerterrein nabij de state.

Martenastate

De eerste vraag die opkomt als je rond de prachtige state wandelt, is natuurlijk wie het genoeg heeft daar te mogen wonen. Het blijkt dat de mooie behuizing inderdaad bewoond wordt. Dit betekent dat de state niet toegankelijk is voor bezoekers.

Beheer en onderhoud

Het bestuur van Stichting Martenastate is voortgaand attent om de landschappelijke waarden en de architectonische structuur van het park en de opstallen op een hoogwaardig kwaliteitsniveau te houden en dat gezamenlijk met It Fryske Gea, daarbij geholpen door de vele vrijwilligers die van grote waarde zijn.

Drie wandelmogelijkheden

Wandelaars kunnen kiezen uit drie mogelijkheden: alleen een wandeling rond Martenastate, van Martenastate via de Martenawei en dan langs de Boarnsylsterwei naar Dekemastate en de hier beschreven langere wandeling over de Aldlânsdyk van ongeveer 5 kilometer. Kijk voor meer informatie op: www.martenastate.nl

Wandelen rond Martenastate

Een parel op een bodem van klei met in het voorjaar een kleurenpracht van bijzondere stinzenplanten.

It Fryske Gea (0512) 38 14 48
Postbus 3 info@itfryskegea.nl
9244 ZN Beetsterzwaag www.itfryskegea.nl

Parel op een bodem van klei in Koarnjum

Welbeschouwd is het een klein wonder om nabij een oude kustlijn te wandelen. Het landschap rond Koarnjum bestond omstreeks het jaar 1000 uit zeeleigebied met oudere kwelders en kwelderruggen die hier en daar al bewoond waren. Vanaf de late Middeleeuwen tot de Renaissancetijd trok deze plek aan de rand van de voormalige Middelsee welgestelde, rijke mensen. Adellijke families legden landgoederen aan waarmee ze konden pronken. Zo'n pronkstuk is ook Martenastate. Een parel op een bodem van klei met in het voorjaar een kleurenpracht van bijzondere stinzenplanten.

Tekst: Marieke Vinckers
Foto's: Sjoerd Hogerhuis

Een traktatie is het: wandelen door het park van Martenastate, vooral de verschillende stijlen zijn interessant. Weliswaar zijn het kleine stijlelementen op een relatief klein oppervlak, maar het nodigt zeker uit om zo nu en dan even de pas in te houden en te kijken naar de diverse zichtlijnen. Het noordelijke deel van het landgoed duidt op een romantische stijl en is hoogstwaarschijnlijk later aangelegd dan het zuidelijke deel. Het romantische karakter is te herkennen aan de kronkelende paden, rechte lanen, waterpartijen, reliëf en de doorkijkjes. De oorspronkelijke vierkante vorm van het erf waarop de prachtige state met de 'sipel op 'e toer' staat, stamt uit de Middeleeuwen, herkenbaar ook door de brede gracht eromheen. Met de oude toegangspoort van de state, de ornamenten die hier en daar willekeurig lijken neergelegd, de Túnmanswente, het koetshuis en de grafheuvel is er genoeg te zien. Voor de wandelaars die een langere tocht van anderhalf uur niet schuwen, wandelen we ook nog naar Dekemastate in Jelsum, een dorpje verderop.

Martenastate

Rijksmonument

De entree van Martenastate is een fraaie oude poort met Barokke kenmerken. Deze poort stamt uit 1620 en heeft niet altijd op deze plek gestaan. Ze behoorde ooit toe aan het Landschapshuis in Leeuwarden waar ze, naast de Kanselarij aan de Turfmarkt, de ingang van sierde. In 1849 werd dit gebouw afgebroken en werd de poort overgebracht naar Martenastate. Sedert 1955 staat ze op de huidige plek. Zowel de poort als de andere bebouwing én het park genieten een beschermde status als Rijksmonument. Stichting Martenastate is sedert 1966 belast met het bezit, beheer en onderhoud. It Fryske Gea verricht sinds 2000 het professionele groene beheer.

Rijke historie

De geschiedenis van Martenastate gaat ver terug. De eerste bekende bewoner van deze state ('Stins' in het Fries, een verdedigbaar steenhuis) was Sytze Martena. Hij stierf in 1424. Latere generaties Martena liggen begraven voorbij de voormalige state in de grafheuvel die in 1809 door Remia Juliana Arntzenia van Burmania werd aangelegd. Ook de laatste bewoner jonkheer Duco Martena van Burmania Vegilin van Claerbergen vond daar zijn rustplaats. Aan het einde van de negentiende eeuw droeg de jonker het landgoed over aan de kerkvoogdij van de hervormde kerk in Koarnjum. Deze besloot in 1899 de oude state uit 1584 te slopen. Zonde, maar het bleek dat de jonkheer zijn lange adellijke naam in het dagelijks leven niet kon verzilveren en de state was door de jaren heen in zeer slechte staat geraakt. Gelukkig kwam er een pronkstuk voor in de plaats dat we mogen betitelen als rijk bezit. Het slot is een ontwerp van Willem Cornelis de Groot (1853-1939), een befaamde architect die in Leeuwarden veel gebouwen op zijn naam heeft staan. Dit miniaturkasteel in neorenaissancestijl wordt beschouwd als zijn meesterwerk. De kerkelijke gemeente heeft haar bezit in 1966 blijvend in erfpacht gegeven aan de Stichting Martenastate.

Toegangspoort

Boom van de liefde

We wandelen onder de Barokke poort door de tuin in en het kost weinig moeite om ons in de tijden van weleer te wanen. Jan Jelle Jongsma, districtshoofd Noord van It Fryske Gea (tevens beheerder van Jongemastate in Raerd), klopt zacht met zijn knokkels op een linde, de boom van de liefde, en bevestigt zijn vermoeden: "Hol." De lindebomen verkeren echter over het algemeen in goede staat, slechts een paar bomen zijn vervangen. De lindes worden incidenteel geknot. Jan Jelle wijst op de gaten in een oude stam: "Een prachtplek voor vogels om te broeden. Mooi, die natuurlijke nestplaatsen." Dit soort parels in het weidse Friese landschap trekt veel leven aan. Zo is de grauwe vliegenvanger een graag geziene gast op het landgoed. De vink tovert bij menig wandelaar een glimlach op het gezicht als hij z'n eigenwijze kop laat zien en in het struikgewas hoor je voorafgaand aan zijn zang, het tjirpende geluid van het winterkoninkje.

De pracht van stinzenplanten

Hoewel er over zoogdieren op deze plek weinig bekend is, is de mol gezien de vele molshopen duidelijk aanwezig. Zonde, zou je denken, maar juist bodemdieren als mollen en woelmuizen zorgen met het omwroeten van de bodem voor de dynamiek waarin de stinzenplanten goed gedijen. In het voorjaar verandert de tuin in een kleurrijk levend schilderij. Martenastate is één van de rijkste vindplaatsen in Nederland van deze specifieke flora. Maar liefst vijftien verschillende soorten treffen we hier aan. Tijdens een winterwandeling zie je de voorbode al: het blad van de sneeuwkllokjes prijkt rijkelijk tussen de grassprietten. Later zijn hier adderwortel (die overigens ook nog een keer in de nazomer bloeit!) en aronskelk

Haarlams klokkespel / Haarlimmer klokkespul

Bostulp / Wylde tulp

(die na zijn bloei in de lente, zomers mooie oranje bessen laat verschijnen) te zien, maar ook de bostulp, een lieflijk plantje dat erg gevoelig is voor licht (ze sluiten zich meteen zodra het bewolkt wordt!). De echte speurneus vindt ook daslook, een uiensoort die een sterke geur verspreidt. Het mooie aan deze plek is dat het iets aan de fantasie overlaat. Je hebt met elke stap die je zet het gevoel dat je een kleine ontdekkingstocht maakt.

Oude kastanjes

We wandelen langs de vijver naar de oude kastanjelaan. De leeftijd van de bomen varieert van honderd tot driehonderd jaar. Als we achter het slot het park uitlopen, zien we de grafheuvel van de Martena's. Niet alleen de massieve stenen met de oude typografie maken indruk, ook de imposante monumentale beuken die de begraafplaats omzomen zijn indrukwekkend. Aan de rand van het terrein ligt een klein natuurkampeerterrein. Als we het park verlaten, kijken we nog even naar het slot en zien daarachter de kerk liggen. We vervolgen onze wandeling en lopen een klein stukje oostwaarts over de Aldlânsdyk naar de ingang van het nieuwe stinzenflorabos, een gebied dat na aankoop een nieuwe inrichting heeft gekregen. Zittend op een van de bankjes ontstaan er prachtige vergezichten. Komend uit het bos vervolgen we de Aldlânsdyk linksaf in de richting van Jelsum.

Dekemastate

Na zo'n twintig minuten lopen komen we bij wandelroutepaaltje nr. 89 en slaan rechtsaf over het bruggetje richting nr. 88. Hier slaan we rechtsaf richting nr. 80 en in Jelsum slaan we bij dit nummer linksaf en lopen Op 'e Terp langs de muur naar de oprijlaan en hoofdingang van Dekemastate. Als het hek dicht is, kun je

Grafheuvel

Op 'e Terp bij huisnummer 9 de tuin in. De state werd van 1791 tot 1996 bewoond door de familie Van Wageningen. Zij besloten het bezit over te dragen aan de Stichting Old Burger Weeshuis in Leeuwarden. Deze state is toegankelijk voor bezoekers en zeker de moeite waard. Dat geldt ook voor de tuin. Mooi is dat de state na de restauratie is ingericht 'alsof de bewoners even weg zijn'. De schilderijen en meubels horen van oudsher op Dekemastate thuis. Andere voorwerpen zijn in bruikleen van onder meer het Fries Museum. Bijzonder, want hierdoor stap je even echt het verleden in.

Terug naar Martenastate

In Jelsum kun je via It Paradys het dorp uit wandelen, of nog even langs het kerkje Op 'e Terp. In dat geval wandel je door de straten van het kleine dorpje. In beide gevallen komen we uit op de Skierhústerwei en wandelen naar de Boarnsylsterwei die ons uiteindelijk terugbrengt bij het vertrekpunt: Martenastate.

Kastanjelaan

